

Täysistunto

Torstai 21.11.2024 klo 16.00—19.53

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi väylämaksulain 6 ja 8 §:n muuttamisesta ja väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 6 ja 8 §:n kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 116/2024 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 11/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 11/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Furuholm, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.01 **Timo Furuholm vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi väylämaksulain 6 ja 8 § väylämaksun yksikköhintojen ja enimmäismäärien korottamiseksi. Valiokunta pitää mietinnössään näitä tavoitteita ymmärrettävinä ja tarkoituksenmukaisina.

Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Valiokunta pitää pitkäjänteistä väylämaksupolitiikkaa tärkeänä ja kantaa huolta siitä, että nyt sovitut muutokset saattavat vaikuttaa kielteisesti kilpailukykyyn. On hyvä, että nykyinen väylämaksujärjestelmä turvaa huoltovarmuuden ja ympärivuotisen liikenteen. Siksi nykyisen lainsäädännön mukaisia alennettuja väylämaksuja jatketaan muun muassa jääluokkien osalta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallitus pyrkii alentamaan matkustaja-alusten väylämaksujen enimmäismäärää, jotta muun muassa Ahvenanmaan kuljetukset turvataan. Esityksen käsittelyn yhteydessä valiokunnan huomiota kiinnitettiin transitioliikennettä koskevaan alennukseen, joka käytännössä koskee ainoastaan Venäjälle ja Venäjältä tulevaa liikennettä. Valiokunta pyysi ministeriön selvitystä asiasta ja päätti nykytilanteessa poistaa kyseisen alennuksen. Ensimmäiseen lakiehdotukseen on tehty poistamisesta aiheutuvat muutokset.

Käsittelyn yhteydessä on esitetty huolia ja muutosehdotuksia. Ministeriö on todennut, että ne voidaan arvioida myöhemmin huolellisesti. Huomioon tulisi ottaa muun muassa verolainsäädännön reunaehdot, alusliikenteen tasapuolinen kohtelu ja vaikutukset merikuljetusten toimivuuteen sekä muutosten merkitys koko väylämaksuhinnastolle ja valtion väylämaksutuloille. Mietintöön liittyy yksi vastalause. — Kiitos, rouva puhemies!

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Sitten edustaja Kallio.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

17.03 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Sitaatti saamastani viestistä Kotkan seudulta: ”Tämä uutinen otetaan erittäin raskain mielin täällä eteläisessä Kymenlaaksossa. Meillä on täällä Hamina—Kotka-satama, joka on Suomen suurin yleissatama. Satama on myös merkittävä toimija alueella, ja satama työllistää välillisesti noin 7 000 ihmistä. Hamina—Kotka-satama on myös merkittävä tulouttaja omistajakunnilleen. Tämä väylämaksujen täysimääräinen palautus on todella kriittinen tekijä, eikä sen merkitystä oikeasti taideta ymmärtää hallituksessa. Ei riitä, että täällä Kymenlaaksossa kärsitään teollisuuden rakennemuutoksesta, itärajan sulkemisesta, muuta maata korkeammasta työttömyydestä ja keskimääräistä vanhemmasta väestöstä, niin hallitus toimillaan nakertaa sitä ”lypsävää lehmää”, joka vielä täällä tuo elinvoimaa Kymenlaaksoon.”

Arvoisa puhemies! Keskustan edustajina liikenne- ja viestintävaliokunnassa pidimme välttämättömänä, että valiokunnan enemmistö sekä liikenneministeri suostuivat lopulta hallituksen esityksestä poiketen poistamaan väylämaksulain 12 §:n 3 momentin, joka olisi jatkanut venäläisten kauttakulkualusten väylämaksujen puolitusta samaan aikaan, kun suomalaisilta aluksilta maksu olisi nostettu täyteen määrään. Näin käsittämätön esitys kertoo paitsi huonosta lainvalmistelusta myös hallituksen halusta säästää sekä nostaa veroja ja maksuja seurauksista piittaamatta.

Väylämaksujen korotuksesta toteamme, että hallitusohjelman mukaan ”huolehditaan vientiteollisuuden kilpailukyvyistä tekemällä meriliikenteen väylämaksun puolituksesta pysyvää vuodesta 2024 alkaen”. Jo vaalikauden toisessa talousarvioesityksessä hallitus kuitenkin pettää vientiteollisuudelle ja varustamoille antamansa lupauksen ja on nostamassa väylämaksut täysimääräisiksi. Vielä viime vaalikaudella oppositiossa nykyiset päähallituspuolueet, kokoomus ja perussuomalaiset, vaativat väylämaksujen poistamista kokonaan. Nyt valiokuntakäsittelyssä keskusta puolusti yksin hallitusohjelman kirjausta.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakuulemisten perusteella kävi selväksi, että väylämaksujen korotusesitys perustuu ainoastaan hallituksen huhtikuun 2024 kehysriihen korotuspäätökseen, vaikka väylämaksulakia olisi tarpeen uudistaa perusteellisemmin. Keskustan valiokuntaryhmän mielestä väylämaksujen korotus on yksi konkreettinen esimerkki lisää hallituksen väärästä ja näivettävästä talouspolitiikan linjasta. Hallituksen tulisi ymmärtää, että Suomen julkisen talouden vakavin ongelma on olematon talouskasvu ja siitä koituu ongelmaa, että menot kasvavat tuloja nopeammin. Hallitus on kuitenkin päättänyt lyhytnäköisesti lisätä valtion tuloja korottamalla veroja ja maksuja eikä luomalla talouskasvun edellytyksiä, mistä esimerkkinä on nyt puheena olevan väylämaksujen korotusesitys.

Arvoisa puhemies! Suomen kansantalous on viennistä riippuvainen. Ulkomaankaupan kuljetuksista jopa 96 prosenttia tapahtuu meriliikenteessä, jonka toimintaedellytyksiin väylämaksun korotus vaikuttaa suoraan. Siksi olisi ollut toivottavaa, että kilpailukyky- ja huoltovarmuuskohdat olisivat tulleet paremmin huomioiduiksi hallituksen päätöksenteossa. Hallituksen nyt ehdottama väylämaksujen korotus täysimääräisiksi toisi valtiolle vain 36 miljoonan euron lisätulot, mutta se olisi suonenisku suomalaiselle vientiteollisuudelle ja sen kilpailukyvyille sekä kuljetuspalveluja tarjoaville varustamoille. Väylämaksujen korotus tapahtuisi samaan aikaan, kun merikuljetuksiin on kohdistunut ja kohdistumassa EU-sääntelyn myötä myös uusia kustannuspaineita. Väylämaksujen korotus heikentäisi Suomen logistista kilpailukykyä ja varustamoiden investointikykyä, mikä on ristiriidassa hallitusohjelmassa esitettyjen tavoitteiden ja linjausten kanssa. Sanojen ja tekojen ristiriita on tässäkin asiassa merkittävä, mikä nakertaa luottamusta poliittiseen päätöksentekoon ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

yrittysten valmiuteen investoida Suomeen. Hallituksen politiikka on ajamassa Suomen näivettyväksi pussinperäksi läntisen Euroopan nurkassa.

Arvoisa puhemies! Pidämme valitettavana liikenne- ja viestintäministeriöstä saamaamme tietoa, että valmisteluaiakataulu ei mahdollistanut kokonaan uuden väylämaksuhinnaston laatimista määrittäen maksuja eri aluslajeille, eri jääluokille, alusten erilaisille liikennöintitiheyksille ja eri kuljetustyypeille sekä suhteessa valtiolle kauppamerenkulusta aiheutuviin menoihin. Myöskään lausuntokierroksella elinkeinoelämän antamalle palautteelle hallitus ei antanut arvoa, mitä pidämme valitettavana. Kuten edellä todettu, korotusesityksen ainoa peruste on ollut saada pienehkö siivu lisää maksutuloja valtion kassaan seurauksista piittaamatta.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella esitän vastalauseen 1 mukaisia pykälämuutosehdotuksia, jotka eivät nostaisi suomalaisen kauppamerenkulun kustannuksia eikä olisi vahingollisia Suomen vientiteollisuudelle, kauppamerenkululle ja kipeästi tarvitsemallemme talouskasvulle. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Löfström.

17.08 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Kvarhållandet av rabattsystemet i farledsavgifterna är livsviktigt för trafiken till och från Åland och linjetrafiken till Finland samt försörjningsberedskapen då farledsavgifterna för nästa år höjs som en konsekvens av statens mycket trängda finanser. Det är inte roligt att farledsavgifterna höjs, men genom att slå vakt om rabattsystemet minimerar vi effekten på linjetrafiken till Finland och Åland, som är helt avgörande för Finlands försörjningsberedskap, samt fartyg under finsk flagg som tryggar finländska och åländska sjöarbetsplatser.

Rabattsystemet innebär att fartyg med isklass får rabatt eftersom de fartygen inte behöver hjälp av isbrytning under vintern samt är de enda fartyg som alls får trafikera längre norrut vintertid med assistens av isbrytare. De facto var isvintern förra året så pass sträng att samtliga hamnar i hela Finland, inklusive alla de tre stora hamnarna på Åland, hade isbegränsningar i kraft samtidigt under den kallaste perioden. Det var cirka tio år sedan det hände senast. Därför är de här rabatterna för isklass så viktiga, då de säkerställer att det finns fartyg som kan upprätthålla trafik också vintertid. Systemet funkar så att ju högre isklass, desto större rabatt, och därför är farledsavgiftssystemet som sådant viktigt att bibehålla om man vill säkerställa att det finns fartyg som också kan trafikera de norra delarna av Finland året runt, vilket ett slopande av hela farledsavgiften, som har diskuterats, skulle äventyra.

Ärade talman! Den andra rabatten gäller antalet hamnanlöp. Om ett fraktfartyg gör tio anlöp per år blir man befriad för resterande anlöp samma år. För en passagerarfärja börjar samma rabatt gälla efter 30 anlöp. Efter det betalar fartygen inte längre farledsavgifter. Det är alltså en mycket viktig sak för alla färjor i daglig trafik och något som behålls. Färjorna är helt avgörande för Ålands kommunikationer. De är Ålands vägar och järnvägar.

Kommunikationsutskottet godkände en skrivning som uppmanar kommunikationsministeriet att utarbeta ett förslag som skulle sänka antalet anlöp som behövs för att färjorna ska befrias från farledsavgift. Det skulle vara viktigt för både Åland och hela Finland, då färjorna är en kritisk del av Finlands försörjningsberedskap och exempelvis 70 procent av styckegodshandeln — mat, mediciner, postpaket — till Sverige går på dem, liksom över 90

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

procent av samma handel till Estland. De nya farledsavgifterna kommer träda i kraft den 1 januari 2025 om riksdagen så godkänner.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Saadaanko yhteenveto, käännös?

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitos. — Sitten edustaja Räsänen, Hanna.

17.13 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Kuten äsken jo kyselytunnillakin keskustelimme, Suomen julkisen talouden vakava ongelma on olematon talouskasvu, ja tätä olematonta talouskasvua tämän maan hallitus tuntuu myös kiihdyttävän. Tiedämme, että Suomen kansantalous on vahvasti viennistä riippuvainen. Tämä väylämaksujen korotus tulisi heikentämään Suomen kilpailukykyä ja edelleen heikentämään Suomen talouskasvua.

Tästä syystä kannatan edustaja Kallion tekemiä esityksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eskelinen.

17.14 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää pitää huolta suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukyvyistä, ja siihen tarvitaan pitkä kuva niin taksa- kuin maksupolitiikan osalta. Sitä ei paranna ainakaan se, kun kahtena vuonna peräkkäin on esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen pk-yritysten kuljetustuista miljoona leikattu. Sillä on Itä- ja Pohjois-Suomelle iso merkitys, meidän pk-yrityksille.

No tähän hallituksen esitykseen: On selvää, että tämä nostaa tunteita satamayhtiöissä ja vientiteollisuuden parissa, ja kyllähän tässä valmistelusta voi hallitusta kritisoida ihan aidosti — melkoista soutamista ja huopaamista tässä asiassa on ollut. Hallitusohjelmassa päätettiin puolituksista hallituskaudelle sekä erillisestä hankkeesta pysyväksi puolittamiseksi. Nämä päätökset pyörrettiin alle vuodessa kevään kehysriihessä.

Mutta tätä maksutasoa isompi asia on todellakin se pitkä kuva. Meidän vientiteollisuudella pitää olla vakaa ja ennustettava näkemys logistiikan kustannuksista.

No, tässä päätöksessä on tärkeää erityisesti se, että jääluokka-alennukset ja käyntikertaleikkurit säilyvät ennallaan. Ne tukevat jäissä kulkukelpoisten alusten liikennöintiä ja vähentävät jäänmurron työtaakkaa sekä kannustavat säännöllisen rahtiliikenteeseen.

Mitkä tämän päätöksen vaikutukset ovat? Todennäköisestihän varustamot siirtävät nämä maksunkorotuksiin ja eteenpäin kuljetusasiakkaille ja matkustajille. Toimenpiteistä seuraisi karkeasti arvioituna keskimäärin muutamien kymmenien senttien tai enintään yhden euron suuruinen korotus palvelujen hinnoissa rahtitonnia, matkalippua ja kuljetettua ajoneuvoa kohti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

17.16 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti sanottuna: kun näitä väylämaksuja korotetaan, niin sehän tarkoittaa tietenkin sitä, että meidän teollisuuden vienti tulee kalliimmaksi ja kilpailukyky heikkenee. Toki ymmärrän valtiontalouden kurjan tilanteen, mutta ei se valtiontalouden kurja tilanne sillä parane, että tehdään kustannusnouluja niille, mitkä eivät ole millään lailla tekemisissä näiden syiden kanssa. Syynä sii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

hen, miksi meillä kustannukset nousevat, on energian hinnan kalleus, mutta tässä talossa alkaa olla semmoinen tilanne, että näistä päästökaupasta johtuvista valtavista kustannusnousuista ei saa edes puhua — puheenvuoron saanti siinä asiassa isoissa jutuissa on täysin mahdotonta. Mutta en ole siitä sinänsä, arvoisa rouva puhemies, huolissani, koska tämähän tulee aivan varmasti kävelemään vastaan, viimeistään ensi keväänä. Olemme silloin tilanteessa, jossa kustannusnousu on syönyt meiltä kaiken budjettipohjan pois. Toivon, että olen väärässä, mutta pahoin pelkään, että olen oikeassa.

Mutta väylämaksuihin vielä sen verran, että kun väylämaksuja korotetaan, se tietenkin tarkoittaa sitä, että kun Suomen vientikaupasta yli 90 prosenttia laivataan tästä maasta pois, niin se nostaa kustannuksia armotta ja vientiteollisuutemme kilpailukyky heikkenee. Ja kun vientikilpailukyky heikkenee, niin ulkomailta Suomeen tuleva rahavirta vähenee ja olemme yhä enemmän, ikävä kyllä, sen velanoton varassa, ja tämä velanottojuhla ei jatku pitkään.

Sen takia, rouva puhemies, edelleen peräänkuulutan sitä, että nämä todelliset syyt, minä takia Suomen kustannukset nousevat tällä tavalla, näkyvät tänä päivänä jo kaikissa kaupoissa. On niin hiljaista, niin rauhallista, ja pahoin pelkään, että joulumarkkinatkin menevät penkin alle. En toivo sitä, enkä ole jalkapalloasiantuntijakaan, mutta osaan lukea peliä. Ja tämä peli menee Suomen osalta niin, että kun ei näihin energiakustannuksiin kukaan uskalla edes puuttua, me elämme niin kuin aikoinaan elettiin Titanicilla, että jäävuorta kohti mennään ja laulut soi ja samppanja virtaa. Mutta kuten ennustin, arvoisa rouva puhemies, tämä juhla ei jatku pitkään.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.